

רבי עקיבא הדמות והדימוי לדורות פרופ' ישעיהו גפני

שיעור 1: ראשית דרכו של ר' עקיבא

אבות דרבי נתן, נוסח א', פרק ו

מה היה תחילתו של רבי עקיבא?
אמרו: בן ארבעים שנה היה ולא שנה כלום.
פעם אחת היה עומד על פי הבאר.
אמר: מי חקק אבן זו,
אמרו לו: המים שתדיר נופלים עליה בכל יום.
אמרו לו: עקיבא אי אתה קורא "אבנים שחקו מים" (איוב יד, 19)
מיד היה רבי עקיבא דן קל וחומר בעצמו:
מה רך פסל את הקשה, דברי תורה שקשה כברזל על אחת כמה וכמה שיחקקו את לבי שהוא
בשר ודם.
מיד חזר ללמוד תורה.

הלך הוא ובנו וישבו אצל מלמדי תינוקות.
אמר לו: רבי למדני תורה.
אחז רבי עקיבא בראש הלוח, ובנו בראש הלוח.
כתב לו אלף בית ולמדה. אלף תיו ולמדה. תורת כהנים ולמדה.
היה לומד והולך עד שלמד כל התורה כולה.

אבות דרבי נתן נוסח א', פרק ו (המשך)

הלך וישב לו לפני רבי אליעזר ולפני רבי יהושע, אמר להם רבותי פתחו לי טעם משנה. כיון
שאמרו לו הלכה אחת הלך וישב לו בינו לבין עצמו, אמר: אלף זו למה נכתבה, בית זו למה
נכתבה, דבר זה למה נאמר, חזר ושאלן והעמידן בדברים.

...עתיד רבי עקיבא לחייב את כל העניים בדין. שאם אומרים להם מפני מה לא למדתם, והם אומרים מפני שעניים היינו, אומרים להם: והלא רבי עקיבא עני ביתר ומדולדל היה.

תלמוד ירושלמי, שמחות, פרק ד, הלכה ד

אמר רבי עקיבא: זו היתה תחלת זכותי לפני חכמים; השכמתי ומצאתי הרוג אחד והייתי מטפל בו בג' תחומי שבת עד שהבאתיו למקום קבורה וקברתי, וכשבאתי והרצתי דברי לפני חכמים אמרו לי על כל פסיעה ופסיעה שהיית פוסע מעלין עליך כאילו שפכת דמים. דנתי קל וחומר בעצמי: ומה אם עכשיו שנתכוונתי לזכות - חטאתי, בשעה שלא נתכוונתי על אחת כמה וכמה! כשהיה רבי עקיבא זוכרו היה אומר זו היתה תחלת זכותי.

בראשית רבה פרשה ק, פסקא י

ששה זוגות שנותיהם שוות רבקה וקהת לוי ועמרם יוסף ויהושע שמואל ושלמה משה והלל הזקן ר' יוחנן בן זכאי ורבי עקיבא. **משה עשה בפלטיין של פרעה ארבעים שנה ובמדין (ובמדבר) ארבעים שנה ושמש את ישראל ארבעים שנה.** רבי יוחנן בן זכאי עשה פרגמטיא ארבעים שנה ולמד תורה ארבעים שנה שמש את ישראל ארבעים שנה. **ר' עקיבא עשה בור ארבעים שנה ולמד תורה ארבעים שנה ושמש את ישראל ארבעים שנה.**

ספרי דברים פסקא שנז

ומשה בן מאה ועשרים שנה - זה אחד מארבעה שמתו בן מאה ועשרים, ואלו הם: משה והלל הזקן ורבן יוחנן בן זכאי ור' עקיבא. משה היה במצרים מ' שנה, ובמדין מ' שנה, ופירנס את ישראל מ' שנה. הלל הזקן עלה מבבל בן מ' שנה, ושימש חכמים מ' שנה, ופירנס את ישראל מ' שנה. רבן יוחנן בן זכאי עסק בפרגמטיא מ' שנה, ושימש חכמים מ' שנה, ופירנס את ישראל מ' שנה. רבי עקיבא למד תורה מ' שנה, ופירנס את ישראל מ' שנה.

אבות דרבי נתן, נוסח א, פרק ו

בן ארבעים שנה הלך ללמוד תורה. סוף שלוש עשרה שנה לימד תורה ברבים. אמרו: לא נפטר מן העולם עד שהיו לו שולחנות של כסף ושל זהב, ועד שעלה למיטתו בסולמות של זהב. הייתה אשתו יוצאה בקרדמין ובעיר של זהב. אמרו לו תלמידיו: רבי, ביישתנו ממה שעשית לה אמר להם, הרבה צער נצטערה עמי בתורה.

<u>תרגום</u>	<u>תלמוד בבלי, כתובות סב ע"א</u>
רבי עקיבא רועה הצאן של בן כלבא שבוע היה. ראתה בתו ש(רבי עקיבא) היה צנוע ומעולה, אמרה לו: אם אתקדש לך תלך לבית המדרש? אמר לה: כן. נתקדשה לו בסתר ושלחה אותו. שמע אביה והוציאה מביתו והדירה מנכסיו. הלך (ר' עקיבא) ישב שתיים עשרה שנה בבית המדרש. כאשר בא הביא עמו שנים עשר אלף תלמידים.	ר' עקיבא רעיא דבן כלבא שבוע הוה. חזיתיה ברתיה דהוה צניע ומעלי אמרה ליה אי מקדשנא לך אזלת לבי רב אמר לה אין. איקדשא ליה בצניעה ושדרתיה שמע אבוה אפקה מביתיה אדרה הנאה מנכסיה. אזיל יתיב תרי סרי שנין בבי רב. כי אתא אייתי בהדיה תרי סרי אלפי תלמידי.

תלמוד בבלי, נדרים נ"א (תרגום)

ר' עקיבא נתקדשה לו בתו של בן כלבא שבוע. שמע בן כלבא שבוע, הדירה הנאה מכל נכסיו, הלכה ונישאה לו. בחורף היו ישנים בבית התבן. הוא היה מלקט את התבן משערותיה. אמר לה: אילו היה בידי, הייתי נותן לך ירושלים של זהב. בא אליהו, נדמה להם כאדם, וקרא אל הפתח. אמר להם: תנו לי מעט תבן, כי אשתי ילדה ואין לי במה להשכיבה. אמר לה ר' עקיבא לאשתו: ראי אדם שאפילו תבן אין לו. אמרה לו: לך והיה בבית המדרש. הלך, והיה שתיים-עשרה שנים לפני ר' אליעזר ור' יהושע. כאשר שלמו לו שתיים-עשרה שנים בא לביתו, שמע מאחורי ביתו שאמר לה אחד רשע לאשתו: טוב עשה לך אביך, אחת, שאינו דומה לך, ועוד, הוא עזב אותך באלמנות חיה כל אותן השנים. אמרה לו: אילו היה שומע לי, שיהיה [שם] שתיים-עשרה שנים אחרות. אמר: הואיל והיא נותנת לי רשות, אחזור לאחורי, ושוב הלך. היה [בבית המדרש] שתיים-עשרה שנים אחרות. בא בעשרים וארבעה אלף זוגות תלמידים. יצא כל העולם לקראתו, ואף היא קמה לצאת לקראתו. אמר לה אותו רשע: ואת לאן? אמרה לו: "יודע צדיק נפש בהמתו". באה להיראות לפניו, דחו אותה התלמידים, אמר להם: הניחו לה, שלי ושלכם - שלה הוא. שמע בן כלבא שבוע. בא ונשאל על נדרו, והותר לו.

תלמוד בבלי, קידושין כט ע"ב

תנו רבנן ללמוד תורה ולישא אשה ילמוד תורה ואחר כך ישא אשה ואם אפשר לו בלא אשה, ישא אשה ואחך כך ילמוד תורה. אמר רב יהודה אמר שמואל, הלכה נושא אשה ואחר כך ילמוד תורה. ר' יוחנן אמר ריחיים בצוארו ויעסוק בתורה?! ולא פליגי: הא לך [=בני בבל], והא להו [=בני ארץ ישראל].

תלמוד בבלי, פסחים מט ע"ב

תניא אמר רבי עקיבא כשהייתי עם הארץ אמרתי מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור אמרו לו תלמידיו רבי אמור ככלב אמר להן זה נושך ושובר עצם וזה נושך ואינו שובר עצם.

תוספות כתובות סב ע"א, ד"ה "דהוה צניע ומעלי"

והא דאמר באלו עוברין (פסחים מט ע"ב) אמר ר' עקיבא: כשהייתי עם הארץ הייתי אומר מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור משמע דלא הוה מעלי, איכא למימר דהתם לאו משום שהיה שונא תלמידי חכמים אלא משום שהיה סבור שמתגאין על עמי הארץ מפני תורתן והיו תלמידי חכמים שונאים אותם, וגם משום שלא היו מניחין אותם ליגע בהם כדאמרינן (חגיגה יח ע"ב) בגדי עם הארץ מדרס לפרושים, אבל מכל מקום שומר מצות היה. רבינו תם.

תלמוד ירושלמי, ברכות פרק ז, הלכה א

הלכו ומינו את ראב"ע בישיבה. בן שש עשרה שנה ונתמלא כל ראשו שיבות, והיה ר' עקיבא יושב ומצטער ואמר לא שהוא בן תורה יותר ממני אלא שהוא בן גדולים יותר ממני אשרי אדם שזכו לו אבותיו אשרי אדם שיש לו יתד במי להיתלות בה. וכי מה היתה יתידתו של ראב"ע? שהיה דור עשירי לעזרא.

שיעור 2: משה, ר' עקיבא ו"תורה משמיים"

ספרי דברים פיסקא קב

אך את זה לא תאכלו (דברים יד, 7). אמר ר' עקיבא: וכי משה קניגי [=צייד חיות מדבריות] ובלסטרי [=זורק חיצים על חיות לצודן] היה? מכאן תשובה לאומרים אין תורה מן השמים.

מדרש תנחומא, האזינו, סימן ב

[האזינו השמים ותשמע הארץ]... משה אמר האזינו השמים, וישעיה אמר שמעו שמים. אמר ר' עקיבא: מלמד כשאמר משה את התורה בשמים היה, ומדבר עם השמים כאדם שהוא מדבר עם חבירו שאמר האזינו השמים, וראה הארץ רחוקה ממנו, ואמר ותשמע הארץ אמרי פי, אבל ישעיה שהיה בארץ, אמר שמעו שמים, [שהיו הן] רחוקים ממנו, אחר כך אמר האזינו ארץ, שהיתה קרובה לו.

תלמוד בבלי, חגיגה יב, ע"א

שאל רבי ישמעאל את ר' עקיבא כשהיו מהלכין בדרך אמר לו אתה ששימשת את נחום איש גם זו כ"ב שנה שהיה דורש כל אתין שבתורה "את השמים ואת הארץ" מה היה דורש בהן? אמר לו: אילו נאמר "שמים וארץ" הייתי אומר שמים שמו של הקב"ה, עכשיו שנאמר "את השמים ואת הארץ" - שמים שמים ממש ארץ ארץ ממש.

תלמוד בבלי, פסחים כב ע"ב

כדתניא: שמעון העמסוני, ואמרי לה נחמיה העמסוני, היה דורש כל "אתים" שבתורה. כיון שהגיע ל"את ה' אלהיך תירא" (דברים ו, 13) פירש. אמרו לו תלמידיו: רבי כל "אתים" שדרשת מה תהא עליהן? אמר להם: כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך אני מקבל שכר על הפרישה, עד שבא ר' עקיבא ודרש "את ה' אלהיך תירא", לרבות תלמידי חכמים

תלמוד בבלי, סוטה ג ע"א

[לשארו הקרב אליו לאמו ולאביו ולבנו ולבתו ולאחיו ולאחתו הבתולה הקרובה אליו אשר לא היתה לאיש לה יטמא" (ויקרא כא, 2-3)]. "לה יטמא" - רשות, דברי רבי ישמעאל, ור' עקיבא אומר: חובה.

תלמוד ירושלמי, סוטה פרק ז הלכה ה

כתיב: "איש אחד לשבט" (דברים א, 23), על דעתיה דרבי ישמעאל דו אמר "לשונות כפולין הן" - שנים עשר היו, שמנה באשכול וארבע בתאנים ורמונים ובנושא כלים. ועל דעתיה דר' עקיבא דהוא אומר "לשונות ריבויים הן", עשרים וארבעה היו, ששה עשר באשכול ושמונה בתאינים ורימונים ובנושא כלים.

במדבר יג, 2

שלח לך אנשים ויתרו את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל איש אחד איש אחד למטה אבתיו תשלחו כל נשיא בהם.

תלמוד ירושלמי, שבת פרק י"ט הלכה א	תרגום
<p>...עד כדון כרבי עקיבה דו אמר לשונות ריבויין הן. כרבי ישמעאל דו אמר לשונות כפולות הן התורה דברה ריבתה כדרכה:</p> <p>"הלוך הלכת", "נכסוף נכספת", "גנב גנבת"</p>	<p>עד כאן כר' עקיבא שאמר "לשונות רבויין הן", ואילו ר' ישמעאל סובר שהלשונות הכפולות הן משום שהתורה דברה וריבתה כדרכה:</p> <p>"הלוך הלכת", "נכסוף נכספתה" [לבן אומר ליעקב (בראשית לא, 30)], "גנב גנבתי" [יוסף אומר לפרעה (בראשית מ, 15)].</p>

תלמוד בבלי, מנחות כט ע"ב

אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות. אמר לפניו: רבוננו של עולם מי מעכב על ידך? אמר לו אדם אחד יש שעתידי להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתידי לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות. אמר לפניו רבוננו של עולם הראהו לי. אמר לו: חזור לאחורך, הלך וישב בסוף שמונה שורות ולא היה יודע מה הן אומרים. תשש כחו. כיון שהגיע לדבר אחד אמרו לו תלמידיו רבי, מנין לך? אמר להן: הלכה למשה מסיני. נתיישבה דעתו, חזר ובא לפני הקב"ה אמר לפניו רבוננו של עולם יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה על ידי? אמר לו שתוק כך עלה במחשבה לפני. אמר לפניו רבוננו של עולם הראיתני תורתו, הראני שכרו. אמר לו: חזור [לאחורך] חזר לאחוריו ראה ששוקלין בשרו במקולין אמר לפניו רבוננו של עולם זו תורה וזו שכרה?! אמר לו שתוק כך עלה במחשבה לפני.

מדרש תנחומא, יתרו, סימן טו

דבר אחר: וידבר אלהים (שמות כ, 1) זה שאמר הכתוב: אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה (איוב כח, 27). ואחרי כן, ויאמר לאדם (איוב כח, 28). למדך התורה, שאם תהיה בן תורה, לא תהא רוחך גסה לומר דבר לפני הצבור, עד שתפשוט אותה בינך ובין עצמך שנים שלושה פעמים.

מעשה ברבי עקיבא שקראו החזן ברבים לקרות בספר תורה בצבור, ולא רצה לעלות. אמרו לו תלמידיו: רבנו, לא כך למדתנו, כי היא חייך ואורך ימיך. ולמה נמנעת מלעלות? אמר להן: העבודה, לא נמנעתי לקרות, אלא על שלא סדרתי אותה פרשה שנים שלושה פעמים, שאין אדם רשאי לומר דברי תורה לפני הצבור, עד שיפשוט אותו שנים שלושה פעמים בינו לבין עצמו. שכן מצינו בהקדוש ברוך הוא, שהוא נותן מענה לשון לכל הבריות, והתורה גלויה לפני כוכב אחד. וכשבא ליתן אותה לישראל, כתיב בו: אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה, ואחרי כן ויאמר לאדם וגו'. וכן כתיב: וידבר אלוהים את כל הדברים האלה, בינו לבין עצמו, ואחרי כן לאמר.

שיעור 3: רבי עקיבא - "אבי" המשנה

מעמדו כדרשן בעיני כמה חכמים

י"נ אפשטיין, מבואות לספרות התנאים, עמ' 71

עקיבא בן יוסף, "ששמו הלך מסוף העולם ועד סופו" בעודנו חי, הענק הזה, הוא **אבי המשנה**, "משנתנו", ממנו מתחילה **תקופה חדשה** למשנה. לפניו "סידרו" משניות, סידרו את ההלכות והשמועות ומסרו בעל-פה והעלו על הכתב כמו שהן, בלי שינוי ותיקון; אלא שהוסיפו וחיידשו הלכות, הוציאו תולדות מתוך אבות ולמדו האחת מן השניה. אבל רבי עקיבא הוא התנא ("השונה") הראשון, שהניח את **חותמו** על המשנה: לא רק שחידש והוציא הלכות למאות מפלפולו, אלא **שבדק** את הקבלה ו**תיקן** אותה, **הגיה** אותה [מחלוקת ב"ה וב"ש] מתוך שיקול הדעת, "דורש ומסכים להלכה" או **אינו** מסכים.

תלמוד בבלי, סנהדרין פו ע"א

דאמר ר' יוחנן: סתם מתניתין ר' מאיר, סתם תוספתא ר' נחמיה, סתם ספרא רבי יהודה, סתם ספרי רבי שמעון, וכולהו אליבא דרבי עקיבא.

בראשית רבה פרשה סא, פסקא ג

ר' עקיבא אומר: אם העמדת תלמידים בנערותך העמד תלמידים בזקנותך, שאין אתה יודע אי זה מהם מתקיים, הזה או זה, ואם שניהם כאחד טובים. שנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לו לר' עקיבא מגבת ועד אנטיפטריס, וכולהון מתו בפרק אחד, למה שהיתה עיניהם צרה אילו באילו, ובסוף העמיד שבעה: ר' מאיר ור' יהודה, ר' יוסי ור' שמעון ור' אלעזר בן שמעון ור' יוחנן הסנדלר ור' אליעזר בן יעקב... אמר להם בניי הראשונים לא מתו אלא שהיתה עיניהם צרה בתורה אילו באילו, תנו דעתכם שלא תעשו כמעשיהם, עמדו ומלאו כל ארץ ישראל תורה.

תלמוד בבלי, יבמות סב ע"ב

ר' עקיבא אומר: למד תורה בילדותו ילמוד תורה בזקנותו, היו לו תלמידים בילדותו יהיו לו תלמידים בזקנותו, שנאמר בבקר זרע את זרעך וגו' (קהלת יא, 6). אמרו שנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפטריס וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והיה העולם שמם עד שבא ר' עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם ר' מאיר ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמעון והם הם העמידו תורה אותה שעה.

תלמוד בבלי, סנהדרין יג ע"ב - יד ע"א

אמר רב יהודה אמר רב: ברם זכור אותה האיש לטוב ורבי יהודה בן בבא שמו שאילמלא הוא נשתכחו דיני קנסות מישראל... שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה גזירה על ישראל שכל הסומך יהרג וכל הנסמך יהרג ועיר שסומכין בה תיחרב ותחומין שסומכין בהן יעקרו מה עשה יהודה בן בבא הלך וישב לו בין שני הרים גדולים ובין שתי עיירות גדולות ובין שני תחומי שבת בין אושא לשפרעם וסמך שם חמשה זקנים ואלו הן ר' מאיר ור' יהודה ור' שמעון ור' יוסי ור'

אלעזר בן שמוע רב אויא מוסיף אף ר' נחמיה כיון שהכירו אויביהם בהן אמר להן: בני רוצו אמרו לו רבי מה תהא עליך אמר להן הריני מוטל לפנייהם כאבן שאין לה הופכים אמרו לא זזו משם עד שנעצו בו שלש מאות לונביאות של ברזל ועשאוהו ככברה...

מדרש תנחומא, חיי שרה, סימן ו

רבי עקיבא אומר: בבקר זרע את זרעך, אם העמדת תלמידים בנערותך, אל תחדל לך מלהעמיד בזקנותך. **מעשה ברבי עקיבא** שהיו לו שלש מאות תלמידים בנערותו ומתו כולם, ואילולי שהעמיד שבעה תלמידים בזקנותו, לא היה תלמיד שיהא קורא על שמו.

אגרת רב שרירא גאון, מהדורת לוי, עמ' 13

והעמיד רבי עקיבא תלמידים הרבה **והוא שמדא על התלמידים של רבי עקיבא** [וסמכו ישראל] על התלמידים השניים, דאמור רבנן: שנים עשר אלף תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת ועד אנטיפטרס וכלם מתו מפסח ועד עצרת...

אבות דרבי נתן, נוסח א', פרק י"ח

לרבי עקיבא קרא לו [רבי יהודה הנשיא] אוצר בלום [בלוס]. למה רבי עקיבא דומה, לפועל שנטל קופתו ויצא לחוץ. מצא חטים מניח בה, מצא שעורים מניח בה, כוסמין מניח בה, עדשים מניח בה. כיון שנכנס לביתו מברר חטים בפני עצמו, שעורים בפני עצמו, פולין בפני עצמו, עדשים בפני עצמו. כך עשה רבי עקיבא ועשה כל התורה מטבעות מטבעות [כך הנוסח ברש"י גטין סז ע"א ועוד].

י"נ אפשטיין, מבואות לספרות התנאים, עמ' 72

מטבעות מטבעות כלומר נוסחאות נוסחאות, סדרים סדרים, ורש"י בגטין שם מוסיף: "סידר מדרש סיפרא וסיפרי לבדן ושנאן לעצמן לתלמידיו והלכות לעצמן ואגדות לעצמן". שמתחילה היו המדרש וההלכה והאגדה מעורבים יחד, והוא בירר מתוכם את המדרש ועשאו מדרש-הלכה, ואת ההלכה ועשאה "משנה", ואת האגדה ואשעה "הגדות".

תלמוד ירושלמי, פרק ה הלכה א

זה רבי עקיבה שהתקין מדרש [=מדרש הלכה], הלכות [=משניות] והגדות.

תלמוד בבלי, חגיגה יד ע"א

כתוב אחד אומר (דניאל ז, 9): "כרסיה שביבין דינור" [=כסאו שביבים של אש], וכתוב אחד אומר (שם) "עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתיב" [=עד אשר כסאות הונחו, ועתיק ימים ישב] לא קשיא אחד לו ואחד לדוד כדתניא אחד לו ואחד לדוד דברי ר' עקיבא. **אמר לו ר' יוסי הגלילי עקיבא עד מתי אתה עושה שכינה חול** אלא אחד לדין ואחד לצדקה. קיבלה מיניה או לא קיבלה מיניה? תא שמע, אחד לדין ואחד לצדקה דברי רבי עקיבא. **אמר לו ר' אלעזר בן עזריה: עקיבא מה לך אצל הגדה כלך מדברותיך אצל נגעים ואהלות** אלא אחד לכסא ואחד לשרפרף, כסא לישב עליו שרפרף להדום רגליו שנאמר "השמים כסאי והארץ הדום רגלי" (ישעיהו סו, 1).

תלמוד בבלי, סנהדרין סז ע"ב

"ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים" (שמות ח, 2) אמר ר' אלעזר צפרדע אחת היתה, השריצה ומלאה כל ארץ מצרים. כתנאי: רבי עקיבא אומר צפרדע אחת היתה ומלאה כל ארץ מצרים אמר לו רבי אלעזר בן עזריה עקיבא מה לך אצל הגדה כלה מדברותיך ולך אצל נגעים ואהלות, צפרדע אחת היתה שרקה להם והם באו.

תלמוד בבלי, שבת צו ע"ב

תנו רבנן מקושש זה צלפחד וכן הוא אומר "ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש וגו'" (במדבר טו, 32) ולהלן הוא אומר "אבינו מת במדבר" (במדבר כז, 3), מה להלן צלפחד אף כאן צלפחד דברי ר' עקיבא. אמר לו ר' יהודה בן בתירא: עקיבא, בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין. אם כדבריך התורה כיסתו ואתה מגלה אותו ואם לאו אתה מוציא לעז על אותו צדיק.

פסחים, פרק ו משנה ב

אלו דברים בפסח דוחין את השבת: שחיטתו, וזריקת דמו... אבל צליתו והדחת קרביו אינן דוחין את השבת... רבי אליעזר אומר: דוחין. אמר רבי אליעזר... אמר לו רבי יהושע... אמר לו רבי אליעזר... מה זה יהושע? השיב רבי עקיבא ואמר... אמר לו רבי אליעזר... אמר לו רבי עקיבא... אמר לו רבי אליעזר: עקרת מה שכתוב בתורה: "בין הערבים... במועדו" (במדבר ט, 3) בין בחול בין בשבת.

תלמוד ירושלמי, פסחים פרק ו הלכה ג

שלש עשרה שנה עשה רבי עקיבא נכנס אצל רבי אליעזר ולא היה יודע בו, וזו היא תחילת תשובתו הראשונה לפני רבי אליעזר. אמר לו רבי יהושע: "הלא זה העם אשר מאסת בו צא נא עתה והלחם בו (שופטים ט, 38).

שיעור 4: רבי עקיבא מחוץ לבית המדרש:

נסיעות, שיחות וקשרים עם נכרים

תלמוד בבלי, בבא בתרא י ע"א

וזו שאלה שאל טורנוסרופוס הרשע את ר' עקיבא: אם אלהיכם אוהב עניים הוא מפני מה אינו מפרנסם? אמר לו כדי שניצול אנו בהן מדינה של גיהנם. אמר לו [אדרבה] זו שמחייבת לגיהנם! אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שכעס על עבדו וחבשו בבית האסורין וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו והלך אדם אחד והאכילו והשקהו. כששמע המלך לא כועס עליו? ואתם קרוין עבדים שנאמר "כי לי בני ישראל עבדים" (ויקרא כה, 55). אמר לו ר' עקיבא אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שכעס על בנו וחבשו בבית האסורין וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו, והלך אדם אחד והאכילו והשקהו, כששמע המלך לא דורון משגר לו? ואנן קרוין בנינים דכתיב "בנינים אתם לה' אלהיכם" (דברים יד, 1). אמר לו אתם קרוים בנינים וקרוין עבדים בזמן שאתם עושין רצונו של מקום אתם קרוין בנינים ובזמן שאין אתם עושין רצונו של מקום אתם קרוין עבדים ועכשיו אין אתם עושין רצונו של מקום. אמר לו הרי הוא אומר "הלא פרוס לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית" (ישעיהו נח, 7). אימתי עניים מרודים תביא בית - האידנא, וקאמר הלא פרוס לרעב לחמך.

מדרש תנחומא, תרומה, סימן ג

"ויקחו לי תרומה" (שמות כה, 2) זה שאמר הכתוב: אהבתי אתכם אמר ה' ואמרתם במה אהבתנו (מלאכי א, 2). וכתוב: ואת עשו שנאתי (שם, שם, 3). מעשה בטורנוסרופוס ששאל את רבי עקיבא. אמר לו: למה הקדוש ברוך הוא שונא אותנו, שכתב ואת עשו שנאתי? אמר לו: למחר אני משיבך. למחר אמר לו רבי עקיבא: מה חלמת זה הלילה ומה ראית? אמר לו: בחלומי היה לי הלילה שני כלבים, אחד שמו רופוס ואחד שמו רופינא. מיד כעס. אמר לו: לא קראת שם כלביך, אלא ושמי ועל שם אשתי, נתחייבת הריגה למלכות. אמר לו רבי עקיבא: ומה בין לביניהם, אתה אוכל ושותה והן אוכלין ושותין, אתה פרה ורבה והן פריין ורביין, אתה מת והן מתים. ועל שקראתי שמם בשמך, כעסת?! והקדוש ברוך הוא נוטה שמים ויוסד ארץ, ממית ומחיה, אתה נוטל עץ וקורא אותו אלהים כשמו, לא כל שכן שיהא שונא לכם. הוי, ואת עשו שנאתי.

רש"י נדרים נ ע"ב, ד"ה "ומן אשתו של טורנוסרופוס"

אדון אחד ששמו רופוס והיה מפטפט בדברי תורה כנגד ר' עקיבא והיה ר' עקיבא מנצחו בכל פעם והיה אותו אדון מתבייש, ובא וסיפר לאשתו. אמרה לו: אני אפתהו ואכשילהו, לפי שהיתה יפת תואר ביותר. באתה אצלו וגילתה שוקה כנגדו ורק ר' עקיבא ושחק ובכה. אמרה לו מדוע עשית כן? אמר לה: השנים אומר לך. מה שרקקתי בשביל שמטיפה סרוחה באת ובכיתי בשביל שיופיך עתיד לבלות בארץ, ומה ששחק לא רצה לומר לה, אף על פי כן הפצירה בו עד שאמר לה שעתידה להתגייר ותנשא לו אמרה לו וכי יש תשובה אמר לה הן ונתגיירה לאחר שמת בעלה ונשאת לו והביאה לו ממון גדול.

ספרי עקב פסקא מג

כבר היה רבן גמליאל ור' יהושע ור' אלעזר בן עזריה ור' עקיבא נכנסים לרומי, שמעו קול המייה של מדינה מפטילון [Puteoli] עד ק"כ מיל. התחילו הם בוכים ור' עקיבא מצחק. אמר להם ר' עקיבא: אתם למה בכיתם? אמרו לו: ואתה למה אתה מצחק? אמר להם ואתם למה בכיתם? אמרו לו: לא נבכה, שהגויים עובדי עבודה זרה מזבחים לאלילים ומשתחווים לעצבים, יושבים בשלוחה ושאנו, ובית הדום של אלהינו יהיה לשריפת אש, ומדור לחית השדה?! אמר להם: אף אני, לכך צחקתי: אם כן עשה למכעיסיו - קל וחומר לעושי רצונו.

עירובין, פרק ד משנה א

מעשה שבאו מפרנדיסין והפליגה ספינתם בים. רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה הלכו את כולה. רבי יהושע ורבי עקיבא לא זזו מארבע אמות, שרצו להחמיר על עצמן.

תלמוד בבלי, יבמות קבא ע"א

תניא אמר ר' עקיבא: פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שמטרפת בים והייתי מצטער על תלמיד חכם שבה ומנו רבי מאיר כשעליתי למדינת קפוטקיא בא וישב ודן לפני בהלכה, אמרתי לו: בני מי העלך? אמר לי: גל טרדני לחברו וחברו לחברו עד שהקיאני ליבשה. אמרתי באותה שעה כמה גדולים דברי חכמים שאמרו מים שיש להם סוף אשתו מותרת מים שאין להם סוף אשתו אסורה.

שמות רבה פרשה ל פסקא ט

מעשה ברבן גמליאל ור' יהושע ור' אלעזר בן עזריה ור' עקיבא שהלכו לרומי ודרשו שם אין דרכיו של הקב"ה כבשר ודם שהוא גוזר גזירה והוא אומר לאחרים לעשות והוא אינו עושה כלום והקב"ה אינו כן. היה שם מין אחד, אחר שיצאו אמר להם אין דבריכם אלא כזב לא אמרתם אלהים אומר ועושה. למה אינו משמר את השבת? אמרו לו: רשע שבעולם אין אדם רשאי לטלטל בתוך חצירו בשבת? אמר לו הן. אמרו לו העליונים והתחתונים חצירו של הקב"ה שנאמר "מלא כל הארץ כבודו" (ישעיהו ו, 3).

אבות דרבי נתן, נוסח א', פרק טז

ואל תתמה על רבי צדוק, שהרי רבי עקיבא גדול ממנו. כשהלך לרומי אוכילו קורצא אצל שלטון אחד, ושיגר לו שתי נשים יפות. רחצום וסכום וקשטום ככלות חתנים, והיו מתנפלות עליו כל הלילה. זאת אומרת חזור אצלי, וזאת אומרת חזור אצלי. והיה יושב ביניהם ומרקק, ולא פנה אליהן. הלכו להן והקבילו פני השלטון, ואמרו לו, שווה לנו המות משתתננו לאיש הזה. שלח וקרא לו, אמר לו, מפני מה לא עשית עם הנשים הללו כדרך שבני אדם עושים לנשים? לא יפות המה, לא בנות אדם כמותך הן, מי שברא אותך לא ברא אותם? אמר לו, מה אעשה, ריחן בא עלי מבשר נבלות וטרפות ושרצים.

יבמות, פרק ט"ז, משנה ז

אמר רבי עקיבא: כשירדתי לנהרדעא לעבר השנה, מצאתי נחמיה איש בית דלי, אמר לי: שמעתי שאין משיאין את האשה בארץ ישראל על פי עד אחד, אלא רבי יהודה בן בבא, ונומית

לו: כן הדברים. אמר לי, אמור להם משמי: אתם יודעים שהמדינה משובשת בגייסות, מקובלני מרבן גמליאל הזקן, שמשיאין את האשה על פי עד אחד. וכשבאתי והרציתי הדברים לפני רבן גמליאל, שמח לדברי ואמר: מצאנו חבר לרבי יהודה בן בבא.

בראשית רבה, פרשה לג, פסקא ה

דרש ר' עקיבא מעשה דור המבול בגינזק ולא בכו...

תלמוד ירושלמי, עבודה זרה פרק ב הלכה ד

כשהלך רבי עקיבה לזיפורין [ZEPHYRIO]...

תלמוד בבלי, ראש השנה כו ע"א

אמר רבי עקיבה: כשהלכתי לערביא היו קורין לדכרא [=איל זכר] יובל.
אמר רבי עקיבה: כשהלכתי לאפריקי היו קורין למעה קשיטה.

שיעור 5: גזרות מלכות, קידוש השם ומרד בר כוכבא

תלמוד ירושלמי, תענית פרק ד הלכה ה

תני ר' שמעון בן יוחי עקיבה ר' היה דורש "דרך כוכב מיעקב" (במדבר כד, 17) דרך כוזבא מיעקב. ר' עקיבה כד הוה חמי בר כוזבה הוה אמר דין הוא מלכא משיחא אמר ליה ר' יוחנן בן תורתא: עקיבה יעלו עשבים בלחייך ועדיין בן דוד לא יבא [נוסח אחר: בא].

תלמוד בבלי, ברכות סא ע"ב

תנו רבנן: פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה בא פפוס בן יהודה ומצאו לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהלות ברבים ועוסק בתורה אמר ליה עקיבא אי אתה מתירא מפני מלכות אמר לו אמשול לך משל למה הדבר דומה לשועל שהיה מהלך על גב הנהר וראה דגים שהיו מתקבצים ממקום למקום אמר להם מפני מה אתם בורחים? אמרו לו מפני רשתות שמביאין עלינו בני אדם. אמר להם רצונכם שתעלו ליבשה ונדור אני ואתם כשם שדרו אבותי עם אבותיכם? אמרו לו אתה הוא שאומרים עליך פקח שבחיות לא פקח אתה אלא טפש אתה ומה במקום חיותנו אנו מתיראין במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה אף אנחנו עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בתורה שכתוב בה "כי הוא חייך ואורך ימך" (דברים ל, 20) כך אם אנו הולכים ומבטלים ממנה - על אחת כמה וכמה! אמרו לא היו ימים מועטים עד שתפסוהו לר' עקיבא וחבשוהו בבית האסורים ותפסו לפפוס בן יהודה וחבשוהו אצלו אמר לו פפוס, מי הביאך לכאן? אמר ליה אשריך ר' עקיבא שנתפסת על דברי תורה אוי לו לפפוס שנתפס על דברים בטלים. בשעה שהוציאו את ר' עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל והיה מקבל עליו עול מלכות שמים אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן, אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה "בכל נפשך" אפילו נוטל את נשמתך אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו, היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד יצתה בת קול ואמרה אשריך ר' עקיבא שיצאה נשמתך באחד אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה זו תורה וזו שכרה?!... אמר להם חלקם בחיים, יצתה בת קול ואמרה אשריך ר' עקיבא שאתה מזומן לחיי העולם הבא.

תרגום	תלמוד ירושלמי, ברכות פרק ט הלכה ב
<p>רבי עקיבה היה עומד ונידון לפני טורנוסטרופוס הרשע. הגיע זמן של קריאת שמע, התחיל לקרוא קריאת שמע וצוחק. אמר לו: זקן, או שאתה מכשף או מבעט ביסורים. אמר לו: תיפח רוחו של אותו האיש [=שלך], לא מכשף אני ולא מבעט ביסורים. אלא כל ימי קראתי פסוק זה והייתי מצטער ואומר אימתי יבואו שלשתן לידי "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך" (דברים ו, 5), אהבתיו בכל לבי ואהבתיו בכל ממוני, ובכל נפשי לא היה בדוק לי. וכעת שבא "בכל נפשי" והגיע זמן קריאת שמע ולא הפלגתי דעתי - לפיכך אני קורא וצוחק. לא הספיק לומר עד שפרחה נפשו.</p>	<p>רבי עקיבה הוה קיים מיתדון קומי טונוסטרופוס הרשע. רחתת ענתה דקריית שמע. שרי קרי קריית שמע וגחך אמר ליה סבא אי חרש את אי מבעט ביסורין את. אמר ליה תיפח רוחיה דהווא גברא. לא חרש אנא ולא מבעט ביסורין אנא. אלא כל יומי קריית פסוק זה והייתי מצטער ואומר אימתי יבואו שלשתן לידי. ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך (דברים ו, 5). רחמתיה בכל לבי ורחמתיה בכל ממוני. ובכל נפשי לא הוה בדיק לי וכדון דמסת בכל נפשי והגיעה זמן קריית שמע ולא אפלגא דעתי. לפום כן אנא קרי וגחך לא הספיק לומר עד שפרחה נשמתו.</p>

תוספתא ברכות, פרק ב הלכה י"ג

אמר ר' מאיר: פעם אחת היינו יושבין לפני ר' עקיבה בבית המדרש והיינו קורין את שמע ולא היינו משמיעים לאזנינו מפני קסדור אחד שהיה עומד על הפתח. אמר לו אין שעת הסכנה ראייה.

תוספתא סנהדרין, פרק ב הלכה ד

אין מעברין שנה אחר שנה. רבי שמעון אומר, מעברין שנה אחר שנה. אמר רבי שמעון: מעשה בר' עקיבה שהיה חבוש בבית האסורים ועבר ג' שנים זו אחר זו, אמרו לו משם ראייה מפני שבית דין יושבין ומחשבין אחת אחת בזמנה.

מדרש משלי, פרשה ט

דבר אחר, "אף ערכה שולחנה" - מעשה ברבי עקיבה שהיה חבוש בבית האסורים, ורבי יהושע הגרסי תלמידו היה משמשו, ערב יום טוב נפטר ממנו והלך לביתו, בא אליהו ועמד על פתח ביתו, אמר לו שלום עליך רבי!, אמר לו שלום עליך רבי ומורי!, אמר לו כלום אתה צריך?, אמר לו כהן אני, ובאתי להגיד לך שרבי עקיבא מת בבית האסורים. מייד הלכו שניהם לבית האסורים ומצאו פתח שער בית האסורים פתוח ושר בית הסוהר ישן, וכל העם שהיו בבית האסורים היו שנים, והשכיבו את רבי עקיבא על המיטה ויצאו. מייד נטפל אליהו זכור לטוב ונטלו על כתפיו, וכשראה רבי יהושע הגרסי כך, אמר לאלהיו: רבי, הלא אמרת לי אני אליהו כהן, וכהן אסור לטמא במת!, אמר לו: דיין רבי יהושע בני, חס ושלום, שאין טומאה בצדיקים, ואף לא בתלמידיהם, והיו מוליכין אותו כל הלילה, עד שהגיעו לטרפילון של קסרין. כיוון שהגיעו לשם, עלו שלוש מעלות וירדו ירידות, ונפתח המערה לפניהם, וראו שם כיסא וספסל ושולחן ומנורה, והשכיבו את רבי עקיבא על המיטה ויצאו, וכיוון שיצאו נסתמה המערה, ודלקה הנר על המנורה, וכשראה אליהו כך פתח ואמר: אשריכם צדיקים, ואשריכם עמלי תורה, ואשריכם יראי אלהים, שגנוז וטמור לכם ומשומר לכם מקום בגן עדן לעתיד לבוא! אשריך רבי עקיבא שנמצא לך מלון ערב בשעת מיתתך! לכך נאמר "אף ערכה שולחנה".

שמחות, פרק ח הלכה ט

וכשנהרג רבי עקיבא בקיסרין באתה שמועה אצל רבי יהודה בן בבא ואצל רבי חנינא בן תרדיון, עמדו וחגרו את מתניהם שקים, ואמרו אחינו ישראל שמעונו, לא נהרג רבי עקיבא על הגזל, ולא על שלא עמל בתורה בכל כחו, לא נהרג רבי עקיבא אלא למופת, שנאמר "והיה יחזקאל לכם למופת ככל אשר עשה תעשו בבואה וידעתם כי אני ה' אלהים" (יחזקאל כד, 24). מכאן ועד ימים קלין לא ימצא מקום בארץ ישראל שלא יהיו שם הרוגים מושלכים בו, שנאמר "דבר כה נאם ה' ונפלה נבלת האדם כדומן על פני השדה וכעמיר מאחרי הקוצר ואין מאסף" (ירמיהו ט, 21). אמרו, לא היו ימים קלין עד שבא פולמוס ועירבב את כל העולם, מכאן ועד שנים עשר חדש יפסקו בולאות שביהודה, שנאמר "חרדו שאננות רגזה בוטחות" (ישעיהו לב, 11), שאננות אלו בולאות, בוטחות אלו קורקסיות, אמרו לא באו שנים עשר חודש עד שנתקיים להם כל מה שאמרו להם.

מכילתא משפטים, מסכתא דנזיקין פרשה יח

כשנהרגו רבי שמעון ורבי ישמעאל אמר להם רבי עקיבא לתלמידיו: התקינו עצמכם לפורענות, שאלו טובה עתידה לבוא בדורנו מתחילה לא היו מקבלים אותה אלא רבי שמעון ורבי ישמעאל, אלא גלוי וידוע.